

Sisäisen tarkastuksen toimintaohje

1 § Soveltamisala

Sisäisen tarkastuksen toimintaohjeessa määritetään sisäisen tarkastuksen tarkoitus, toimivalta ja vastuu. Lisäksi toimintaohjeessa määritetään mm. sisäisen tarkastuksen asema organisaatiossa, annetaan tehtävien toteuttamisen edellyttämä valtuutus saada tarpeellisia tietoja ja määritellään sisäisen tarkastustoiminnon tehtäväkentän laajuus.

2 § Tarkoitus ja periaatteet

Sisäinen tarkastus tuottaa riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistus- sekä konsultointitoimintaa, joka aikaansaa lisäarvoa organisaatiolle ja parantaa sen toimintaa. Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessien tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Sisäisen tarkastuksen tarkoituksena on varmistaa, että organisaation toiminta on tavoitteiden, päämäärien ja toimintaperiaatteiden sekä säädösten ja määräysten mukaista ja että toiminta tukee asetettujen tavoitteiden toteutumista. Sisäinen tarkastus tukee toiminnan taloudellisuutta ja tuloksellisuutta sekä johtamis- ja hallintojärjestelmän kehittämistä.

Sisäinen tarkastus tuottaa tarkastus- ja konsultointitoiminnan kautta organisaation johdolle päätöksenteossa ja valvonnassa tarvittavaa tietoa sekä pyrkii ennalta ehkäisemään tehotonta toimintaa, virheitä sekä väärinkäytöksiä. Organisaation johdon on mahdollista hyödyntää sisäiseltä tarkastukselta saamaansa tietoa valmistellessaan esimerkiksi toimintakertomukseen sisällytettävää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selontekoa.

Sisäisen tarkastuksen toimintaa ohjaavat periaatteet ovat:

- rehellisyys
- objektiivisuus
- luottamuksellisuus ja
- ammattitaito.

3 § Tehtävät ja arviointiperusteet

Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on

- arvioida säännöllisesti organisaation ja sen eri yksiköiden toimintaa saadakseen kohtuullisen varmuuden siitä, suunnitellaanko, johdetaanko ja valvotaanko yksiköiden toimintaa johdon hyväksymien periaatteiden ja ohjeiden sekä organisaation tavoitteiden mukaisesti
- arvioida toimintaa ja resursointia saadakseen tietoa tavoitteiden saavuttamisesta, toiminnan tuloksellisuudesta sekä havaitakseen mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen
- arvioida toimintaa suhteessa organisaation päätöksiin, suunnitelmiin, määräyksiin, ohjeisiin ja toimintaa ohjaaviin normeihin sekä yleisesti hyväksytyihin menettelytapoihin
- arvioida toiminnasta ja taloudesta käytettävissä olevan informaation oikeellisuutta ja riittävyyttä

- arvioida resurssien ja varojen käytön tehokkuutta ja asianmukaisuutta sekä menettelyitä, joilla turvataan resurssien säilymistä ja hallintaa
- tukea organisaatiota tunnistamalla ja arvioimalla merkittäviä riskiasemia sekä edistää riskienhallinta- ja valvontajärjestelmien kehittämistä
- edistää organisaation johtamista ja hallintoa arvioimalla ja kehittämällä sitä prosessia, jolla
  - a) arvot ja päämäärät asetetaan ja niistä tiedotetaan,
  - b) päämäärien saavuttamista seurataan,
  - c) vastuuvollisuus varmistetaan ja jolla
  - d) arvoja ylläpidetään

Arviointiperusteena käytetään mm. sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan viitekehikoita kuten COSO -mallia, Informaatioteknologiaa ja muita erityiskysymyksiä koskevissa asioissa sovelletaan muita yleisesti hyväksytyjä arviointikehikoita.

4 § Asema, toimivalta ja tietojensaantioikeus

Kaupunginhallitus vastaa kunnan hallinnosta, taloudesta, omaisuuden hoidosta ja laillisuusvalvonnasta. Lisäksi kaupunginhallitus valvoo kaupungin etuja niiden yhteisöjen toiminnassa, joissa kaupunki osakkuuden tai jäsenyyden taikka muun niihin rinnastettavan oikeuden perusteella osallistuu yhteisön hallintoon. Sisäinen tarkastus toimii riippumattomuuden varmistamiseksi ylimmän johdon alaisuudessa. Mikkelin kaupungissa sisäinen tarkastus toteutetaan ostopalveluna.

Sisäistä tarkastusta suorittavan tulee arvioida säännöllisesti riippumattomuuttaan ja kieltäytyä tehtävistä, joiden suorittaminen riippumattomasti ja objektiivisesti ei ole tai ei näytä olevan mahdollista. Jos sisäisen tarkastajan riippumattomuus tai objektiivisuus mahdollisesti heikkenee suhteen, tästä on tehtävä toimeksiantajalle selkoa ennen tehtävän vastaanottamista.

Sisäinen tarkastus voi kohdistua kaikkeen organisaation toimintaan sekä sen kohteena voivat olla rajoituksetta sekä kaupungin että sen määräysvallassa olevien yritysten toiminnot ja yksiköt. Sisäisen tarkastuksen kohteena on myös kaupungin edunvalvonta ja hallinnollinen edustus kirjanpitolain tarkoittamista omistusyhteisöissä. Sisäisellä tarkastajalla on oikeus saada viivytyksettä käyttöönsä kaikki tarkastuksessa tarvittava kaupunkia koskeva aineisto. Tiedonsaantioikeus koskee asiakirjojen lisäksi myös teknisessä muodossa säilytettyä tietoa. Tarkastuksen kohteena oleva yksikkö on velvollinen avustamaan tarkastuksen suorittamisessa.

Sisäisen tarkastajan tietojensaantioikeudesta keskustellaan toimeksiantokohtaisesti, mikäli tarkastus kohdistetaan kaupungin omistamaan osakeyhtiöön. Konserniyhtiöitä koskevissa asioissa sisäinen tarkastaja konsultoi tarvittaessa kaupungin tilintarkastajaa. Kaupungin tilintarkastajalla on kuntalain 124.2 §:n mukaan oikeus saada tietoja salassa pidettävistä asioista kunnan viranomaisten lisäksi myös suoraan kuntakonserniin kuuluvilta yhteisöiltä, mikäli tilintarkastaja pitää tietoja tarpeellisina tarkastustehtävän hoitamiseksi.

Tarkastuksen tekijällä ei ole päätösvaltaa toimintoihin ja tarkastettaviin asioihin nähden. Sisäisen tarkastuksen suorittaja on velvollinen pitämään tarkastus- ja konsultointitoiminnassa saamaansa informaatiota luottamuksellisena ja hyödyntämään tietoa vain tarkastuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Sisäinen tarkastus voi osallistua riippumattomana ja objektiivisena riskienhallinta- ja valvontajärjestelmien asiantuntijana organisaation toimintaa kehittäviin työryhmiin. Sisäinen tarkastus voi tuottaa

tarkastus- ja konsultointipalveluita kaupunkikonsernin yhteisöille erikseen määriteltävällä molemminpuolisella sopimuksella.

5 § Ammatillinen osaaminen

Sisäistä tarkastusta suorittavan velvollisuutena on ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan. Sisäisellä tarkastajalla tulee olla riittävät valmiudet havaita väärinkäytöksiä, tuhlausta ja tehotonta toimintaa. Sisäisen tarkastuksen tulee ottaa tehtäväkseen vain sellaisia toimeksiantoja, joiden suorittamiseksi heillä on riittävä ammattitaito. Sisäisen tarkastusta suorittavan tehtäväalueista ja toimenkuvista määrätään tarvittaessa erikseen.

6 § Toiminnan suunnittelu

Sisäisen tarkastuksen toiminnan tulee perustua riskiperustaiseen suunnitteluun. Sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelma laaditaan ottaen huomioon organisaation toimintaan ja talouteen liittyvät riskit, toiminnassa tapahtuneet merkittävät muutokset sekä johdon näkemykset. Tarkastussuunnitelma laaditaan kaupunginhallituksen, kaupunginjohtajan, tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan esittämien toivomusten pohjalta. Sisäisen tarkastuksen palveluntarjoajan laatiman sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman hyväksyy kaupunginhallitus.

Sisäisen tarkastuksen tulee laatia tehtäväkohtainen arviointisuunnitelma suoritettavasta arviointi- ja varmistustoiminnasta sekä tehtävän toteutusta ohjaava työsuunnitelma. Suunnitelmasta on käytävä ilmi tehtävän laajuus, tavoite, ajoitus ja käytettävät resurssit. Vuosisuunnitelman ja tehtäväkohtaisen arviointisuunnitelman tulee kattaa riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessit.

7 § Tarkastuksen toteutus ja dokumentointi

Tarkastukset perustuvat kaupunginhallituksen hyväksymään sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelmaan ja tehtäväkohtaisiin arviointi- ja tarkastussuunnitelmiin. Sisäisen tarkastuksen tulee tarvittaessa määritellä ja dokumentoida tarkastus-, arviointi- ja konsultointitoimintansa suunnittelua, tarkastustyötä ja raportointia koskevat tarkemmat menettelytavat. Sisäisen tarkastuksen on hankittava, analysoitava ja dokumentoitava tehtävän tavoitteiden saavuttamisen kannalta riittävä informaatio. Tiedon on oltava tehtävän tavoitteiden saavuttamisen kannalta riittävää, luotettavaa, olennaista ja hyödyllistä. Sisäisen tarkastuksen on laadittava työpaperit, jotka dokumentoivat tehtyä työtä koskevat tiedot tarkastus- tai arviointikohteittain. Työpaperit on laadittava ja säilytettävä siten, että havainnot ja suositukset voidaan myös jälkikäteen niiden perusteella todentaa. Tarkastuksen työpaperien ja niihin verrattavien sähköisen tiedostojen säilyttämisestä vastaa tarkastuksen tekijä.

Sisäisen tarkastuksen on perustettava johtopäätöksensä ja tehtävän tulokset asianmukaisesti analyysiin ja arviointeihin. Tehtävien toteuttamista tulee valvoa asianmukaisesti sen varmistamiseksi, että tavoitteet saavutetaan, työn laatu turvataan ja että sisäisen tarkastuksen (henkilöstön) osaamista kehitetään.

8 § Raportointi ja jälkiseuranta

Sisäinen tarkastus raportoi toiminnastaan organisaation ylimmälle johdolle, tarkastuslautakunnalle ja tilintarkastajalle. Kaupunginhallitukselle esitellään vuosittain yhteenveto tehdyistä tarkastuksista.

Sisäisen tarkastuksen tulee raportoida säännöllisesti organisaation johdolle vuosisuunnitelman toteutumisesta, merkittävistä avoimista riskeistä, sisäisen valvonnan tilasta sekä muista organisaation johtamis- ja hallintojärjestelmää koskevista asioista.

Sisäisen tarkastuksen raporttien tulee sisältää tehtävän tavoitteet ja laajuus sekä soveltuvat johtopäätökset, suositukset ja toimenpidesuunnitelmat. Raportoinnin tulee olla täsmällistä, objektiivista, selkeää, tiivistä, rakentavaa, täydellistä ja ajankohtaista. Tarkastuksen kohteelle annetaan tilaisuus ilmaista käsityksensä olennaisista tarkastushavainnoista. Lisäksi pyydetään selvitys niistä toimenpiteistä, joihin on tarpeen ryhtyä tarkastushavaintojen perusteella. Sisäisen tarkastuksen on luotava järjestelmä johdolle raportoitujen tulosten toimeenpanon seuraamiseksi ja ylläpidettävä sitä. Sisäisen tarkastuksen tulee luoda seurantamenettelyt, joilla varmistetaan, että johdon hyväksymät toimenpiteet on tehokkaasti toteutettu tai että ylin johto on päättänyt hyväksyä riskin olla ryhtymättä toimenpiteisiin.

9 § Sisäisen tarkastuksen laatu

Sisäisen tarkastuksen palveluntuottajan on noudatettava tarkastustyössään sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja sekä hyödynnettävä yleisesti hyväksytyjä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan viitekehyksiä. Palvelua tuottavilla tarkastajilla tulee olla sisäisten tarkastusten toteuttamiseksi tarvittavat tiedot, taidot ja pätevyys. Tarkastajien tulee jatkuvasti kehittää ja ylläpitää ammatitaitoaan.

10 § Toimintaohjeen hyväksyminen ja voimaantulo

Kaupunginhallitus hyväksyy sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen, joka kumoaa vanhan toimintaohjeen (KH 2.5.2016 § 148). Toimintaohjetta voidaan päivittää ja tarkentaa kaupunginjohtajan suostumuksella toiminnan muuttuessa.